

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae

Schnorrenberg, Anno

Coloniae, 1740

Titulus I. De Accusationibus, Inquisitionibus, & Denuntiationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62040](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62040)

LIBER QUARTUS.

INSTITUTIONUM CANONICARUM

DE

Causis Criminalibus.

Postquam in tribus præcedentibus Institutionum Canonicarum libris de personis, rebus, Ecclesiasticisque actum est Judiciis, ad causas criminales properamus, de quibus in hâc ultimâ operis nostri parte brevibus tractantes præfixum totius doctrinæ finem assequemur.

TITULUS PRIMUS.

DE

Accusationibus, Inquisitionibus & denuntiationibus.

Tribus modis contra delinquentem puniendum proceditur, 1o. Accusatione. 2o. Inquisitione. 3o. Denuntiatione. De his sphi sequentes.

§ Primus.

DE

Accusatione.

Quæres primò. Quid est Accusatio ?
 x. Est Criminis determinati à determinato homine commissi apud competentem Judicem interveniente subscriptione in ordine ad vindictam publicam facta denuntiatio. Dicitur *imo: Criminis*, quia in delictis privatis non
 R. D. Schnorrenberg. *Instit. j. Can.* Cccc accu-

accusatio, sed civilis locum habet actio, quâ non ad vindictam publicam, sed ad privatam agitur utilitatem. 2do: à determinato homine commissi; nam qui non delinquentem, sed solum crimen sine personæ nominatione factum esse novit, simpliciter quidem denuntiare, accusare autem non potest. 3tio: interveniente inscriptione. In hoc enim accusator à denuntiatore distinguitur, quod accusator in scriptis sese ad pœnam obliget talionis, hoc est; ad pœnam, quam crimen, de quo accusat, meretur, subeundam, si in probatione defecerit. 4to: ad vindictam publicam. Quia per hunc finem Judicium Criminale à Civili distinguitur, quod Criminale instituitur, ut publicæ satisfiat Justitiæ, Civile vero, ut privati, quorum Jus læsum est, suam obineant satisfactionem.

Quæres secundo: quis modus in accusatione servandus? R. Hic consistit in sequentibus. 1mo: Accusator libellum accusatorium in scriptis offerre debet, nisi levius foret delictum, aut aliud permetteret consuetudo, *Can. 1. caus. 2. q. 8.* 2do in libello accusatorio accusantis, accusati & Judicis nomen, deinde species delicti cum complicum & circumstantiarum, temporis ac loci designatione exprimenda. Demum accusator ad pœnam talionis sese subscribere debet. *Can. quisquis. 3. caus. 2. q. 8. cap. super his. 16. de accusat.* 3tio accusator per fidejussores aut pignora de accusatione ad finem Judicii prosequendâ, expensis solvendis ac restitutione damni & injuriæ in

casu succumbentiæ cavere debet, si hanc cautionem accusator prestare nequeat, cum reo in custodiâ est detinendus, usque dum delictum probaverit, vel urgentia commissi delicti demonstraverit indicia, nisi foret persona in magni dignitate constituta, quæ vadem parâ cum accusata conditionis dare potest *Can. quisquis. 3. caus. 2. q. 8.*

Quæres tertio: qui ob defectum naturalem accusare non possunt?

R. 1mo. Furiosi, amentes. 2do ob sexum fœmina. *Can. prohibentur 14. caus. 2. q. 1.* nisi in criminibus exceptis, ut læsæ Majestatis, Simonæ, Sacrilegii, aut si tuam, suorumve prosequatur injuriam. 3tio ob ætatem pupillus, nisi de autoritate tutoris suam vel suorum injuriam prosequatur, vel de excepto crimine accuset.

Quæres quarto qui ob animi vitium accusare nequeunt?

R. 1mo excommunicati. *Can. nullus. 6. Can. omnes. 7. caus. 3. q. 4. cap. à nobis. 2. cap. exceptionem 12. de exception.* 2do infamis sive Juris sive facti infamiâ. *Can. si quis sunt. 17. can. quarendum. 18. caus. 2. q. 7.* nisi sint crimina excepta, ut læsæ Majestatis, hæresis, simonæ, &c. *Cap. santa. 7. de Simon.* 3tio accusatus criminaliter, antequam se purgaverit, accusatori aliisque crimen gravius inferre nulli tamen par vel minus crimine de quo est accusatus, impingere potest. *Can. neganda 21. & seqq. caus. 3. q. 11. can. quod autem. 2. caus. 4. q. 1. cap. fin. de testib.*

Quæres

Quæres quinto; qui ratione status accusate prohibentur?

R. 1mo. Clericus, maximè si delictum pœnâ Sanguinis puniendum. *Can. Sacerdotes. § 1. caus. 2. q. 7. can. his, à quibus. 30. caus. 23. q. 8. cap. Sententiam. 9. ne Clerici vel Monachi.* Quamvis autem Clericus ad retarciendam suam suorumque Injuriam agere possit, si tamen causa Sanguinis fuerit, expressè protestari debet, quod non ad vindictam publicam, sed ad damni illati reparationem præcisè agere velit, alioquin securâ Sanguinis pœnâ, hoc est: mutilationis aut mortis, irregularitatem incurrit. *Cap. postulasti. 21. de homicid. cap. prelati. 2. eod. in 6. 2do Monachi accusare non possunt nisi suum Prælatum in causâ Monasterii. Cap. ex parte. 11. de Accusat. aut extraneum de licentiâ sui Prælati ob Monasterii utilitatem. Can. Monachi. 35. caus. 16. q. 1.*

Quæres sexto: qui ratione suspicionis, quod accusatio fiat calumniandi animo, accusate prohibentur?

R. 1mo. Inimicus capitalis. *Can. accusatoribus. 2. § seqq. caus. 3. q. 5. cap. repellantur. 7. cap. cum. Manconella. 10. cap. meminimus. 13. cap. cum oporteat. 19. de accusat. 2do. Cohabitatores inimici. cit. cap. repellantur. tales accusatoris amici & accusati inimici præsumuntur. Can. si inimicus. 1. dist. 93. 3tio. pauper, ob suspicionem quod potius spe lucri & præmii, quam studio utilitatis publicæ crimen deferat. Can. prohibentur. 14. caus. 2. q. 1. 4to. Paganus, Judæus, hæreticus Chri-*

stianum accusare non possunt. *Can. pagani. 25. caus. 2. q. 7. can. beatus. §. caus. 6. q. 1. cap. cum 10. de accusat. demum liberi parentes, liberti patronos, Vasalli & servi dominos accusandi non habent potestatem.*

Quæres septimo. Qui accusari nequeunt?

R. Sequentes. 1mo. Qui in terris coram quo conveniatur, Superiorem non habet, sic summus Pontifex nequidem in Concilio generali accusari, & ab illo Judicari potest. *Can. nunc autem. 7. dist. 21. si Papa. 6. dist. 40. can. nemo. 13. § seqq. caus. 9. q. 3. Extrav. unam sanctam. 1. de Majorit. & obedient. inter com. nisi deprehendatur à fide devius. Cit. can. si Papa; aut nisi seipsum alterius subiciat Jurisdictioni. Can. nos, si 41. caus. 2. q. 7. Quod tamen de temporalium administratione intelligendum videtur, uti cit. Canonis verba innuunt, ubi sic Imperatori loquitur: *Nos si incompetenter aliquid egimus, & subditis justa legis tramitem non conservavimus, vestro ac Missorum vestrorum cuncta volumus emendare iudicio. Sc. 2do rationis uti carentes, & doli nondum capaces, ut infantes, puberes, aut pubertati proximi, non aliter quam dato Curatore accusari possunt. 3tio absens ita accusari nequit, ut contra eum processus formetur, ac Sententia feratur. Can. accusatori. 1. § seqq. caus. 3. q. 9. 4to accusatus de crimine & postmodum absolutus, de ipso iterum accusari non potest. Cap. de his. 6. de accusat. nisi accusator vel suorum injuriam prosequatur, vel institu-**

tam prius accusationem se ignorasse, vel priorem accusatorem prævaricatorem fuisset, & cum accusato collusisse probaverit. §10. Qui ante plures annos delictum perpetravit, accusari nequit, cum tempore 20. annorum à die commissi delicti regulariter accusatio Criminalis præscribatur, si patratum semel crimen totum jam transierit, nec continuam habeat Successionem, ut habet hæresis, apostasia, contractum contra Canones Matrimonium &c.

Quæres octavo de quibus Crimini-
bus accusatio fieri potest?

ꝛ. Illa solum delicta accusationi subiecta sunt; ex quibus agitur vel ad pœnam capitis, aut ad pœnam corporis afflictivam, aut ad pœnam infamiae, vel etiam ad multam pecuniariam fisco inferendam: quia delicta, quæ in iudicium deducuntur, vel lædunt directè & principaliter Jus hominis privati, ita tamen ut per consequentiam etiam Reipub., cuius interest non habere cives facinorosos, repugnent utilitati, vel directè & principaliter Reipub. saluti & tranquillitati opponuntur; delicta priora privata vocantur, & pariunt actionem ad pœnam civilem, aut ipsi læso, aut Reipub., quæ quodammodo læsa est, pro actoris arbitrio applicandam. Si actor sibi pœnam applicari velit, civiliter, si Reipub., criminaliter agere dicitur. Posteriora delicta propriè appellantur crimina, suntque Iudicii publici vel criminalis objecta, alia sunt Capitalia, quæ pœnam mortis, sive naturalis per gladium, laqueum, ignem, rotam &c.

sive Civilis per condemnationem ad vitæ periculum, promerentur; alia sunt non Capitalia, quæ mitiori pœnâ ut fustigationis vel pecuniariâ puniuntur. Item delicta alia sunt ordinaria, quibus pœna certa est à Jure constituta, alia extraordinaria, quibus non est certa pœna in jure dictata, sed pro Iudicis arbitrio restat infligenda.

Quæres nono: An si Crimen mixti fori; & accusatus in foro Ecclesiastico punitus vel absolutus fuerit, apud tribunal Iudicis Laici de eodem crimine denuo accusari valeat?

ꝛ. Quando à Iudice Ecclesiastico non quidem condigna, sed potius medicinalis quædam, magis ad animæ salutem quam ad vindictam publicam tendens pœna reo condemnato imposita fuit, tunc iterum apud Iudicem Sæcularem accusari & conveniri potest, secus, si semel condignam sustinuerit pœnam. *Arg. cap. fin. de Except. in 6.*

Quæres decimo: quid factâ accusatione Iudici agendum?

ꝛ. Propositâ accusatione Iudex accusatum, ut personaliter compareat, citare debet. *Cap. 1. de Iudic. in 6.* imo accusatus, si delictum atrox & indicia fuerint sufficientia, quod illud perpetraverit, per apparitores ad Iudicium ducendus & custodiæ causâ carceri est mancipandus.

Quæres undecimo: quod officium accusatoris?

ꝛ. Primo quidem crimen, de quo accusavit, probare debet. *Can. sciens cuncti. 2. caus. 2. q. 8.* & si in probatione defecerit, ad Satisfactionem tenetur

tur accusato. Non autem quælibet sufficientes sunt probationes, sed debent esse vel per facti evidentiam, vel per spontaneam & liberam rei Confessionem. *Cap. evidentiæ 9. de accusat. cap. super eo. 3. de testib. cogend.* vel per duos testes, de proprio visu & auditu deponentes. Deinde post litis contestationem, vel postquam oblato Judici libello facta inscriptio, accusator prosequi cogitur accusationem, hanc enim non intermittere non parum interest publico, sive, vera sit, ut delictum puniatur, sive falsa, ut injusti castigerentur Calumniatoris impudentia.

Quæres duodecimo: quem ex parte acculati accusatio habet effectum?

ꝛ. Accusatio pendens licet non infamet, exstimationem tamen gravat acculati, ita, ut ad novas dignitates promoveri nequeat. *Can. tantis. 3. dist. 81. cap. omnipotens. 4. de accusat.* Si Crimen grave, promotio, Collatio aut affectio novæ dignitatis non tenet, nec convalescit, quantumcunque promotus postea per Sententiam definitivam abtolvatur, aut innocens declaretur. *Arg. cap. si eo tempore. 45. de elect. in 6.*

§. Secundus.

D E

Inquisitione.

Quæres primo: quid est Inquisitio?

ꝛ. Est legitima Judicis ex officio procedentis super delicto facta investigatio.

Quæres secundo: quotuplex inquisitio?

ꝛ. Est triplex. 1mo: Generalis, quæ fit ex mero Judicis officio, dum nec personam certam, neque certo crimine expresso in genere inquirunt, an aliqua delicta in Communitate committantur, ut dum Superiores Regna, Provincias, Dioceses &c. Visitantes inquirunt, an Leges & statuta observentur, an aliqui defectus & crimina invalescant, &c.

2do. Specialis, quando Judex vel ex

mero officio, vel ad alterius querelam, aut officialis publici denuntiationem indagat, an talis persona tale crimen perpetraverit. De hac in *Cap. cum dilecti. 18. & cap. qualiter & quando. 24. de accusat. 310.* Inquisitio Mixta, partim generalis, partim specialis, Generalis quoad personas, & particularis quoad delictum, dum de delicto in specie v.g. homicidio, furto, Sacrilegio &c. patrato constat, quia autem latet author, Judex in genere inquit, quis probabiliter aut præsumptive tale crimen commiserit. Aut est generalis quo ad delicta, & specialis quoad personam, ut si à Superiore electi Prælati confirmatio petatur, Confirmans in-

Cccc 3 qui-

quisitionem mixtam, inquirendo, an electus sit criminolus, instituat.

Quæres tertio: qualiter generalis instituenda inquisitio?

R. Ad inquisitionem generalem non est necessarium, ut infamia, indicia, denuntiatio vel accusatio præcedat, sed eam Judex ex solo officio instituere potest. *Cap. sicut olim. 25. de accusat. cap. 1. de censib. in 6.* Ratio est: quia talis inquisitio quia non contra certas personas, sed ad emendandos mores, restaurandam, ubi collapsa est, conservandam, ubi viget, disciplinam instituitur: nulli est injuriosa &c. deinde in generali inquisitione, Inquisitores ab inquisitis recipiunt juramentum, quod super his, quæ sciunt & credunt in Ecclesiâ suâ esse reformanda, tam in Capite, quam in membris, criminibus occultis exceptis, meram & plenam velint dicere veritatem.

Quæres quarto: qualiter mixta sit inquisitio?

R. In inquisitione mixta, scilicet generali de persona, & speciali de delicto. *1mo* inquirendum est in delictum, ut inquisitori prius constet de corpore delicti, quod adeo necessarium est, ut licet reus delictum sponte sit confessus, contra eum tamen Judex procedere nequeat, priusquam in locum, in quo commissum asseritur delictum, miserit, & illic, an perpetratum sit delictum inquisiverit. Si delictum occultum & difficilis probationis, aut ejusmodi sit, ut post se vestigia nulla relinquat, tunc satis est corpus delicti præsumptionibus & conjecturis probari. *2do*, postquam certum est deli-

ctum, nec probabilis suspicio vel infamia contra personam particularem emergat, specialis inquisitio contra personam determinatam fieri nequit, sed generaliter solum inquirendum, quis delictum commiserit, aut contra quem probabilis patratu criminis sive suspicio vel infamia, ut sic Reipub. per generalem inquisitionem consulatur, nulli tamen in specie injuria inferatur, si nemo publica de patratu delicto labore infamiâ.

Quæres quinto: quomodo in inquisitione generali ex parte delicti, & speciali ex parte personæ procedendum?

R. Quando non ad puniendum, sed ad emendandum, vel damnum avertendum, aut propter interesse aliorum super aliquo defectu vel personæ delicto inquiretur, ut de impedimento, ne matrimonium, cum impedimento contrahatur. *Cap. cum inhibitis. 3. de clandest. desponsaz.* aut ne indignus ad Prælaturam promoveatur, aut indignus electio confirmetur. *Cap. postquam 3. cap. nihil. 44. de elect. Trident. sess. 24. de reform. cap. 1.* inquiretur, non requiritur, ut infamia vel indicia præcesserint.

Quæres sexto: qualiter ad inquisitionem specialem procedendum?

R. In inquisitione speciali quando agitur de crimine ad vindictam publicam, sive ad pœnam imponendam, sive ad amovendum ab administratione &c. Judex se solo ad inquisitionem procedere nequit. Rationem dat S. Thom. 2. 2. q. 67. a. 3. quia Judex contra nullum viâ specialis inquisitionis pro-

procedere potest, quando nec formalis, nec virtualis est accusator. Judicium enim ex tribus personis, Judice, Accusatore & Reo constare necesse est, cum igitur inquisitio specialis Judicium quoddam sit, accusatorem aut denuntiatorem, vel aliquid, quod ejus vices suppleat, intervenire oportet.

Quæres *septimo*: qualiter accusator suppleri potest?

1. Suppletur accusator *1mo* quando ex visitatione seu inquisitione generali erimen, à subdito commissum esse constat, cum enim jam delictum Judici sit notum, contra delinquentem sic infamatum necessario procedere debet, quamvis crimen sive bene, sive malè in Judicium sit deductum, reus juridice est diffamatus, effectus enim inquisitionis generalis est, præparare viam ad inquisitionem specialem, emergentibus ex inquisitione generali induciis vel probationibus, ex quibus vel verè vel præsumptivè apparet, quodnam, quale, & à quo delictum admissum, & illa loco diffamationis succedunt, ac tamquam causæ impulsivæ ad inquisitionem specialem sunt sufficientes.

2do. Quando de delicti infamiâ Judici constat. *Cap. cum oporteat* 19. *Cap. inquisitionis* 21. *cap. qualiter & quando* 24. *de accusat.* infamia autem non à malevolis & maledicis, sed à providis & honestis viris ortum habere debet, quia propter dicta paucorum eum infamatum reputare non debemus, cujus apud bonos & graves læsa opinio non existit. *Cir. cap. inquisitionis. §. quasivisti* *ossiam.* & quidem sola non sufficit infamia,

sed clamorosa apud Judicem insinuatio præcedere debet, quâ scilicet non semel, sed sæpius delictum defamati aures Judicis pulsavit. *Cir. cap. inquisitionis. Cap. licet Heli. 31. de Simon.* Primum ut contra Prælatum Ecclesiæ specialis fiat inquisitio, requiritur, quod talis ac tanta sit infamia, ut sine scandalo & periculo tolerari aut dissimulari non possit. Cujus hanc dat rationem Pontifex *incit. Cap. qualiter & quando. quod quasi signum sint positi ad sagittam, & quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio suo teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnumquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur, & ideo sancti Patres providè statuerunt, ut accusatio Prælatorum non facile admittatur, ne concussis columnis corruat edificium: nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum false sed etiam maligna criminationi fanua præcludatur.*

3to. Quando gravia indicia seu tales præcedunt circumstantiæ, ex quibus aliquo modo colligi potest, quis Criminis sit Author. Illa autem indicia, ut infamiæ æquivalent, quam Canones specialem inquisitionem præcedere volunt, gravia multis nota, & in publico delicto esse oportet.

4to. Quando facti adest evidentia, ita, ut Crimen sit notorium, & reus illud aliquâ tergiversatione negare non valeat; notorium enim plus est, quam infamia. *Cap. evidentia. 9. de accusat.*

5to. Si publici Officialis præcedat denun-

denuntiatio, ad specialem inquisitionem à Judice legitimè proceditur.

610. Demum dicunt communiter Criminalistæ, ob delicti atrocitatem, scandalum aut damnum publicum, leviora indicia, ut complicitis confessio, aut assertio alicujus minus fide digni sufficiunt, ut ad specialem procedatur inquisitionem. Hoc autem generaliter est observandum, quod his requisitis non existentibus, inquisitionis specialis processus sit nullus, dummodo reus contra protestatus, nec Crimen ultro confessus fuerit, si enim reus delictum ultro fateatur, propriam confessionem sub prætextu non procedentis infamiae propugnare nequit. *Cap. postquam 1. de accusat. in 6.* similiter si reus Crimen quidem non confiteatur, nec tamen etiam contra inquisitionis processum protestetur, sed per testes crimen, de quo inquiritur, legitimè probetur, ex post facto excipere amplius non potest.

Quæres octavo: An, si duo vel tres denuntient, ad inquisitionem procedi valeat?

R. Si duo vel tres ad Judicem extra visitationem veniant, & se Cajum v. g. tale crimen committentem vidisse deponant, ideo Judex Ecclesiasticus ad specialem inquisitionem procedere nequit, *Cap. inquisitionis. 21. §. tertia. de accusat.* multo minus si ex litteris sine Authoris nomine scriptis Criminalis tantum habeatur notitia, quantumvis in illis testes, qui delictum testificari veleant, notificentur.

Quæres nono: qualiter testes in judicio inquisitionis recipiendi?

R. 1mo: In causa inquisitionis testes recipiuntur lite non contestatâ *Cap. quoniam. 5. §. sunt & alii. ut lite non contest.* 2do. Quando fit inquisitio tam in Capite quàm in membris vel super statu Ecclesiæ, testes alias minus idonei recipiuntur. 3tio. Testes super infamiâ deponens eos, apud quos inquisitus infamiâ laborat, nominare debet, in genere enim deponens bonam dicti sui causam reddere non videtur, Ratio est: quia aliter sciri non potest, an illi, apud quos inquisiti est infamia, sint viles & malevoli, an vero fide digni, de quo ante omnia Judici constare debet. Quamvis non desint Canonistæ, qui probabiliter dicunt: factis esse, ut testes, nullis etiam personis expressis, dicant: rumor & infamia est per viciniam: reservatur enim alteri parti facultas probandi infamiam hanc tantum esse apud viles & malevolos, vel ab ipsis ortum habuisse, quo probatio non procedit inquisitio.

Quæres decimo: An inquisitio, ut ad interrogata respondeat, juramentum imponi valeat?

R. Si infamia præcessit, & Judex ex mero officio procedit, juramentum ab inquisito recipere potest, vel ut dicat super statu Ecclesiæ nudam & plenam veritatem, vel ut ad interrogata respondeat. In primo juramento factam Confessionem postmodum excusare non potest, bene tamen in secundo. Est decisum in *Cap. cum dilecti 18. de accusat.*

Quæres undecimo: An Judicium inquisitionis communicandum inquisito?

R. Ei,

R. Ei, contra quem inquiritur, exponenda sunt illa Capitula de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi se ipsum, & non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei (ut quid, & à quo sit dictum, appareat) publicanda, nec non exceptiones & replicationes legitimæ admittendæ, ne per suppressionem nominum, infamandi, per exceptionum vero exclusionem deponendi falsum audacia præbeatur. *Cap. qualiter & quando 24. de accusat.* Quamvis autem nullus puniendus sit, antequam convictus, vel confessus fuerit, attamen ob Criminis atrocitatem inquisitus de Crimine Simonie inquisitione pendente suspensus est. *Cap. quoties 5. de Simon.* quemadmodum & accusatus de eodem Crimine pendente accusatione est suspensus. *Cap. accusatum. 4. de Simon.*

Quæres duodecimo: qualiter contra Regulares instituenda inquisitio?

R. Postquam Pontifex in *cit. cap. qualiter & quando* modum ac formam contra Prælatos sæculares inquisitione procedendi præscripsisset, his formalibus concludit: *hunc tamen ordinem circa Regulares personas non credimus us-*

*quequaque servandum, quia, cum causa requirit, facilius & liberior à suis possint administrationibus amoveri. Ex his Pagn. incit. Cap. qualiter & quando q. 99. & seqq. tria deducit specialia. 1. *imum.* Quod in inquisitione, quæ fit contra Regulares, ordo juris non sit usquequaque, id est: omnino seu ad unguem servandus, scilicet quoad substantialia iudici, non autem quoad veritatis probationem, illa enim nequaquam est omittenda, sicut nec justæ defensionis media sunt inquisito dene-ganda. *Secundum.* Quod Prælati Regulares ab administratione facilius quàm Sæculares removeri possint, unde leviores causæ ac probationes sufficere videntur. *3. *ium.** Quod contra Regulares non tot, quot contra Sæculares, recipiantur exceptiones, nec in ipsis exceptionibus ordinem ad unguem servare necesse sit.*

Hæc autem de Prælati, qui per electionem Canonicam instituuntur, non autem de prioribus aut minoribus intelligenda sunt Officialibus, quia tales ad libitum Abbatis sine ullâ causâ & juris ordine à suis administrationibus re-moventur,

§. Tertius.

DE

Denuntiatione.

Quæres primo: quid est denuntia-tio?

R. Est Criminis apud iudicem sine *R. D. Schnorrenberg. Instit. 7. Can.*

in-scriptione ad emendationem, vel damnum imminens avertendum legi-timè facta delatio. *Cap. super his. 16.*

Dddd de

de accusat. ab accusatione potissimum differt ex fine, accusatio namque fit ad puniendum & vindictam publicam, denuntiatio vero ad correctionem; in denuntiatione enim attenditur emendatio fratris, in accusatione punitio Criminis.

Quæres secundo: quotuplex est denuntiatio?

1. Triplex est. 1ma denuntiatio Evangelica fundata in illis Christi verbis Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum, si te audierit, lucratus es fratrem tuum, si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum, quod si non audierit eos, dic Ecclesia &c.* de hac agitur *Can. si peccaverit. 19. caus. 2. q. 1. & cap. novit ille. 13. de iudiciis.* Quando præmissâ charitativâ admonitione, & emendatione non secutâ iudici Ecclesiastico, non ad vindictam, sed ad Spiritualem proximi utilitatem, ut frater emendetur & peccare cesset, delictum denuntiatur.

2da. Denuntiatio Canonica, in Sacris fundata Canonibus, dum ad Superiorem peccans defertur, non solum pro correptione privatâ ac personali emendatione, sed etiam ad Ecclesiæ damnum aliudve malum avertendum.

3^{tia} Denuntiatio Civilis, à Jure Civili inventa, nec ab accusatione multum distans fit per constitutos ad id Ministros publicos, ut delicta publica, quæque in publicum vergunt detrimentum, non maneant impunita; Officiales illi Fiscales seu fisci promotores appellan-

tur, eò quod juramento adstricti commissa Crimina nomine Fisci deferant, ac vices sustineant accusatorum. His quidam *4^{am}* addunt speciem, videlicet denuntiationem regularem, quæ à personis religiosis fit ad correptionem excellus contra disciplinam regularem commissi, secundum cujuslibet ordinis regulas & communes constitutiones.

Quæres tertio: An denuntiationem Canonicam Charitativa præcedere debeat monitio?

1. Distinguendo: si est denuntiatione specialis, quæ competit subditis contra Prælatum. *Cap. si quis Episcopus. 2. cap. illa 3. cap. olim. 26. de accusat.* Superiori contra subditos. *Arg. cap. 1. de offic. custod. Patrono contra Ecclesiæ Ministros. Can. filius. 31. caus. 16. q. 2.* Laicis contra Clericos dissolutos. *Can. quapropter. 47. caus. 2. q. 7.* tunc bina vel trina monitio præcedere debet juxta regulam generalem in *Cap. qualiter & quando. 24. de accusat.* Sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denuntiationem Charitativa monitio, & inquisitionem clamorosa insinuatio prævenire. Ratio est: quia lex Charitatis dicitur, ut correctio fiat, cum minori quantum potest fieri, corrigendi incommodo. *Cir. cap. si quis Episcopus.* Nisi ex circumstantiis præviam admonitionem nihil appareat profuturam, vel admonitio in notabile periculum aut detrimentum denuntiantis cessura prævideatur, ut si timeatur gravis offensa denuntiati, qui alias plurimum prodesse vel obesse potest denuntianti; Lex enim

enim Charitatis neminem obligat, ut se gravis mali, ad famæ vel honori proximi parcendum, exponat periculo.

Si vero denuntiatio Canonica sit generalis, ut quando ante contractum matrimonium denuntiat Matrimonii impedimentum. *Cap. cum inhibitis. 3. de clandest. desponsat. vel impedimentum Canonicum in personâ electâ, quæ Matrimonium spirituale cum Ecclesia contrahere intendit, prævia non requiritur monitio. Colligitur ex Cap. ad dissolvendum. 13. de desponsat. impuber.*

Quæres quarto: an denuntians Crimen denuntiatum probare debeat?

ꝛ. Quamvis denuntians ad pœnam talionis non teneatur, si tamen in probatione deficiat, ab officio & Beneficio est suspendendus, donec Canonicè litem purgaverit innocentiam, scilicet, quod non calumniandi animo ad crimen proponendum processerit, ut cæteri simili pœnâ perterriti ad infamiam aliorum non facile prosiliant.

Quæres quinto: an semper opponens crimen, si in probatione deficiat, sit puniendus?

ꝛ. Juxta *Cap. superbis. 16. de accusat.* Si Crimen in judicio per modam exceptionis opponitur, ut ab accusatione vel testificatione aliquis repellatur, excipiens non probans exceptionem nullâ pœnâ afficitur. Si crimen opponitur, ut à dignitate vel officio excludatur, distinguendum est: Si exceptio fiat ante Confirmationem, tunc opponens ad pœnam sese non obligat, quia Crimen probatum solum impedit promovendum, sed non dejicit jam

promotum. Si vero post Confirmationem opponit, in probatione deficiens, ad pœnam extraordinariam juxta arbitrium Judicis obligatur.

Quæres sexto: quinam Evangelicè denuntiare possunt?

ꝛ. Omnis homo, sive vir, sive mulier, sive bonus, sive malus, infamis aut criminofus, dummodo in Crimine non perseveret, quamvis se non denuntiatum jurasset, tale siquidem juramentum præjudiciosum, & de re illicitâ est. *Cap. quemadmodum. 25. 5. illud autem. de jurejur.* Cum quilibet ex præcepto charitatis expresso *Matth. 18.* & relato in *Cap. in omni. 4. de Testib.* pro salute animæ proximi omne periculum avertere obligatus existat.

Quæres septimo: quinam Canonicè denuntiare possunt?

ꝛ. Quibus cura incumbit, ne Ecclesia, Collegium vel communitas patiatur, Canonicè denuntiare possunt ac debent. Sic Clerici Episcopum, religiosi Prælatum, Parochiani Parochum, patronus Beneficii Beneficiatum, possunt & debent Canonicè denuntiare, ex quo ipsorum interest habere bonum pastorem, Prælatum, Rectorem &c. *Can. quapropter. 47. caus. 2. q. 7. can. filii. 31. caus. 16. q. 7.* in hoc enim potissimum denuntiatio Evangelica differt à canonicâ, quod hæc magis sit publica, & spectet non tam animæ denuntiati salutem, quam boni publici conservationem, quod in rectâ gubernatione, Sacramentorum administratione, & laudabili secundum Canones conversatione consistere nemo dubitare potest.

Dddd 2

Quæ-

Quæres octavo: an denuntiationem infamia præcedere debeat?

R. *Negative*: sicut enim in viâ inquisitionis infamia vel indicia præcedentia requiruntur, ut vices suppleant accusatoris, sine quo nemo est condemnandus, ita in casu denuntiationis vices accusatoris sustinet denuntiator, quamvis totum probandi onus in se non suscipiat. *Cap. super his. 16. de accusat.*

Quæres nono: An subditi, qui Superiorem suum apud altiorem Judicem denuntiarunt, pendente denuntiatione imperio denuntiati parere teneantur?

R. In illis, quæ causam denuntiationis concernunt, Jurisdictio Superioris denuntiati pendente denuntiationis iudicio est suspensa, in reliquis denuntiantes sub denuntiati manent imperio & obedientiâ Prælati. Est expressum in *Cap. olim. 26. de accusat.*

Quæres decimo: An Prælato denuntiato pendente denuntiationis iudicio, statim interdicenda alienatio?

R. Si Prælatus de dilapidatione bonorum Ecclesiæ à subditis fuerit denuntiat, pendente denuntiatione ob Ecclesiæ periculum, potestas vendendi, dandi, infeudandi seu quomodocum-

que alienandi bona Ecclesiæ denuntiato penitus interdici potest. *Cap. fin. de accusat.*

Quæres undecimo: An Judex vel Prælatus denuntiantis nomen aut personam revelare teneatur?

R. *Negative*: attamen in Inquisitione, quæ ad quærelam partis denuntiantis fit, si infamia vel indicia præcesserint, danda est Copia articulorum, nominum, attestationumque testium, *Cap. olim. 26. de accusat. junct. Gloss. verb. ei copiam dari faciatis.*

Quæres duodecimo: An & qualiter denuntiat, si Crimen per modum exceptionis denuntietur, puniendus?

R. Crimen denuntiat vel objicitur per modum exceptionis, quando non ad puniendum, sed ad repellendum accusatorem ab accusatione, testem à testificatione, electum à Confirmatione &c. Crimen detegitur, & ob hanc denuntiationem Criminalis Sententia ferri non potest, etiamsi denuntiat de crimine convictus, aut idipsum confessus fuerit, nisi nova inquisitio aut processus contra denuntiantem instituat. *Cit. cap. super his. 16. de accusat.*

